

І.Я. Ткачук

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ НЕДОВІРИ СУСПІЛЬСТВА ДО ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА РІВНЯ ЇХ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

© Ткачук І.Я., 2013

Проаналізовано напрями використання фінансових ресурсів громадськими організаціями України за період 2009–2012 рр. Виявлено, що найбільша їх частка спрямовувалась на оплату праці та на сплату податків і інших обов'язкових платежів, тоді як частка, що спрямовувалась на соціальну допомогу та благодійність, була значно меншою. Зазначено, що такий розподіл коштів та зменшення кількості переважної більшості масових заходів, що проводились громадськими організаціями в досліджуваному періоді, спричинені недостатністю надходжень фінансових ресурсів з усіх джерел. За допомогою аналізу надходжень коштів від усіх можливих донорів виявлено, що найцікавішими для громадських організацій є саме українські. Зазначено, що причиною незначного рівня фінансової підтримки ними громадських організацій є низький рівень довіри до їх діяльності. Запропоновано способи підвищення довіри суспільства до діяльності громадських організацій України та методи залучення ними додаткових коштів.

Ключові слова: фінансування діяльності, громадські організації, фінансове забезпечення, джерело фінансування, відсоткова філантропія, ендавменти.

I. Tkachuk

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

NON GOVERNMENTAL ORGANISATIONS OF UKRAINE: POOR BECAUSE STUPID, STUPID BECAUSE POORE

© Tkachuk I.J., 2013

The analysis of financial resources using by Ukrainian nongovernmental organizations in the period of 2009-2012 was made. Discovered, that the largest portion of them was directed to wages, taxes and other compulsory payments, while the portion directed to social assistance and charity was significantly less. Indicated, that such distribution of funds and the reduction of most mass events of nongovernmental organization are caused by lack of financial resources. By analysis of sponsorships from all possible donors revealed that the Ukrainian donors are the most interesting for nongovernmental organizations of Ukraine. Specified, that low level of financial support of Ukrainian nongovernmental organizations is caused by low level trust to their work. The ways of increasing confidence in their activity and the methods of additional financial resources attraction were proposed

Key words: funding, public organizations, financial support, source of financing, percentage mechanism, endowments.

Постановка проблеми. Громадські організації всього світу покликані задовольняти потреби населення, покращувати соціальний клімат, впроваджувати високі стандарти життя та ведення бізнесу, підвищуючи тим самим якість соціального оточення, що є не менш важливим фактором

тривалого успіху для бізнесу, ніж економічні умови [7, с. 108]. Як результат організації громадянського суспільства широко підтримуються соціумом та державою, що відображається у активності залучення населення до їх діяльності та високому рівні їх фінансового забезпечення. Проте в Україні ситуація є дещо відмінною: відповідно до офіційної статистики, членами громадських організацій на 31.12.2012 р. було понад 36 млн. осіб, тоді як, відповідно до дослідження українського незалежного центру політичних досліджень, довіряють громадським організаціям лише 28 % населення (тобто менше ніж 13 млн. осіб) [8], а загальне фінансування в 2012 р. склало 3694,6 млн. грн., тобто лише 116 тис. грн. в розрахунку на одну громадську організацію серед тих, що проводили активну участь та прозвітували про свою діяльність органам статистики [6] (у економічно розвинених країнах світу цей показник еквівалентний 560–670 тис. грн. [2]). Тобто при високому рівні залучення населення до діяльності громадських організацій довіра до них та рівень фінансового забезпечення залишають бажати кращого.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема фінансування громадських організацій як елемента державних фінансів приділялося багато уваги вітчизняними науковцями. Так, аналіз їх окремих елементів знаходимо у працях О. Віннікова, В. Гайця, А. Колодія, С. Кириченка, В. Коваленка, С. Москвіна, С. Обушного, В. Примуша, О. Солонтая, В. Соседової, А. Ткачука та інших. Проте, незважаючи на внесок вищезгаданих вчених у дослідження діяльності громадських організацій, детальнішого аналізу вимагає саме фінансове забезпечення їх діяльності.

Формування цілей. Метою статті є визначення причин недовіри українського суспільства до громадських організацій та низького рівня фінансового забезпечення їх діяльності й розроблення відповідних пропозицій щодо виправлення ситуації, що склалась в Україні.

Виклад основного матеріалу. Найчастіше суспільна реакція має логічне пояснення. Не є винятком і низький рівень довіри соціуму до громадських організацій. Для того, щоб зрозуміти, чому така невелика частка населення вважає їх діяльність ефективною і потрібною, проаналізуємо, куди саме спрямовувались кошти громадськими організаціями України у періоді з 2009 р. по 2012 р. (табл. 1).

Як бачимо, лівова частка фінансових ресурсів, що знаходились у розпорядженні громадських організацій, спрямовувалась на оплату праці та на сплату податків і податкових платежів, а саме 33,04 % всіх використаних ресурсів за період 2009–2012 рр. (35,04 %; 32,88 %; 32,09 %; 32,83 % відповідно у кожному році), тоді як витрати на соціальну допомогу та благодійність за цей же ж період становили значно меншу частку наявних коштів – 25,05 % (21,78 %; 26,69 %; 26,51 %; 24,4 % відповідно у кожному році). Така ситуація пов'язана з тим, що обмеженість фінансових ресурсів змушує керівництво громадських організацій спочатку здійснювати поточні видатки, які є обов'язковими, і лиш потім розпоряджатися ресурсами, що залишилися, відповідно до статутних цілей та на власний розсуд.

За період 2009–2012 рр. зменшилась і кількість переважної більшості видів масових заходів, що проводились громадськими організаціями (це при тому, що загальна кількість громадських організацій збільшилась) [3–6]. Причиною є те, що ці заходи також вимагають значних витрат.

Зауважимо, що 2010 рік деякою мірою був переломним у діяльності зазначених організацій, адже скоротилась частка коштів, що спрямовувались на оплату праці та на податки і податкові платежі з одночасним зростанням ресурсів, що спрямовувались на благодійну діяльність (витрати на соціальну допомогу залишалися відносно незмінними протягом всього періоду). Однак не можна не звернути увагу на те, що використання фінансових ресурсів громадськими організаціями в досліджуваному періоді коливалось в межах від 88,8 % до 92 %. Отже, громадські організації мали невикористані резерви коштів у розмірі від 8 % до 11,2 % усіх наявних ресурсів (що у абсолютному вираженні становить 248,5 млн. грн., 221 млн. грн., 360,6 млн. грн., 351 млн. грн. відповідно у кожному році), які можна було спрямувати безпосередньо на задоволення потреб населення та виконання статутних цілей.

Отже, низький рівень довіри суспільства до українських громадських організацій пояснюється обмеженістю їх діяльності, яка, своєю чергою, пов'язана із недостатністю фінансових ресурсів у їх розпорядженні. Тому проаналізуємо фінансове забезпечення діяльності громадських організацій у досліджуваному періоді.

Аналіз напрямків використання грошових коштів громадськими організаціями України за період 2009-2012 рр.

млн. грн., %

Напрямок	2009 р.	Частка, %	2010 р.	Частка, %	2011 р.	Частка, %	2012 р.	Частка, %
Податки та обов'язкові платежі	165,01	8,37	186,79	7,34	209,02	6,94	230,41	6,89
Оплата праці	525,65	26,67	649,65	25,54	757,27	25,15	867,2	25,94
Соціальна допомога	73,62	3,74	85,76	3,37	102,47	3,4	116,36	3,48
Матеріальні витрати та оплата послуг	531,17	26,95	605,65	23,81	720,87	23,94	921,74	27,57
Капітальні вкладення	36,39	1,85	47,03	1,85	72,75	2,42	70,66	2,11
Капітальний ремонт	18,35	0,93	38,96	1,53	46,4	1,54	58,78	1,76
Благодійна діяльність	355,62	18,04	593,35	23,32	695,85	23,11	699,53	20,92
Інше	264,99	13,45	336,86	13,24	406,6	13,5	378,82	11,33
Разом	1970,8	100	2544,05	100	3011,23	100	3343,5	100
використання коштів, %	88,8	-	92	-	89,3	-	90,5	-

*Центральні органи яких прозвітували.

Джерело: складено автором на основі [3-6]

Оскільки Законом України “Про громадські об'єднання”, який регламентує діяльність громадських організацій України, не визначено джерел їх фінансування, то вони у своїй діяльності можуть залучати ресурси з будь-яких джерел, не заборонених чинним законодавством [10]. Для зручності їх класифікують так [6]:

- кошти Державного бюджету;
- кошти від членських внесків;
- кошти від благодійності (від підприємств та організацій України, від громадян України, від нерезидентів);
- кошти від господарської діяльності підприємств, установ, організацій, заснованих та створених об'єднаннями громадян для виконання статутних цілей;
- інше.

Відповідно до зазначеної класифікації визначимо надходження громадських організацій України з усіх джерел за період 2009–2012 рр. (табл. 2).

Як бачимо з табл. 2, у досліджуваному періоді надходження громадських організацій загалом з усіх джерел фінансування зросло на 66,53 %, що зумовлене в основному зростанням фінансування від благодійників (78,77 %) та з інших джерел (71,98 %).

Графічно ситуація відображається на графіку (рис. 1).

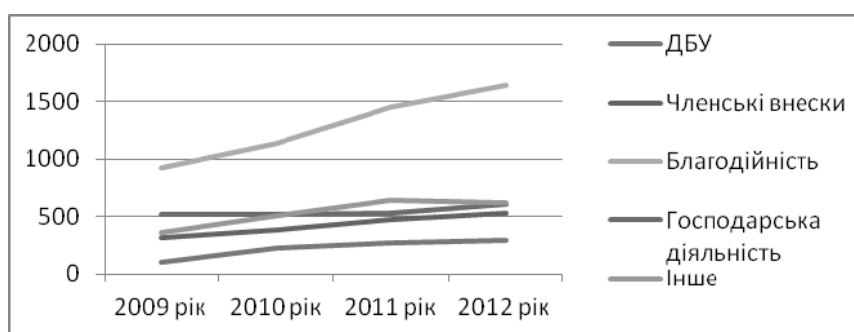
Графік демонструє незначне зростання фінансування діяльності громадських організацій України з усіх джерел у 2010 р. (цікаво, що саме у цьому році проходили президентські вибори в Україні, активним учасником яких були і громадські організації різного спрямування).

Найбільше фінансових ресурсів у досліджуваному періоді надійшло від благодійників, найактивнішими з яких були нерезиденти (табл. 2), найменше – з Державного бюджету (хоча з 2009р. по 2012р. надходження з ДБУ і збільшились майже утричі). Ця тенденція пов'язана з тим, що, відповідно до чинного законодавства, держава підтримує фінансово лиш громадські організації певного спрямування (спортивні, молодіжні, дитячі тощо) [1, 11, 12].

Оцінка фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України за період 2009–2012 рр.

Джерело фінансування	2009 рік	2010 рік	Відх-ня, %	2011 рік	Відх-ня, %	2012 рік	Відх-ня, %	млн. грн., %	
								Заг. відх-ня	
								грн.	%
ДБУ	98,29	220,65	124,5	271,28	22,95	290,86	7,22	192,57	195,92
Членські внески	315,54	388,68	23,18	475,31	22,29	533,64	12,27	218,1	69,12
Благодійність зокрема:	921,08	1133,8	23,1	1454,2	28,25	1646,59	13,23	725,51	78,77
– підприємства та організації України	460,07	418,2	-9,1	563,94	34,85	629,04	11,54	168,97	36,73
– громадяни України	107,59	122,08	13,47	199,96	63,79	144,01	-27,98	36,42	33,85
– нерезиденти	353,42	593,54	67,94	690,26	16,3	873,55	26,55	520,13	147,17
Господарська діяльність	523,52	516,56	-1,33	524,98	1,63	604,06	15,06	80,54	15,38
Інше	360,19	504,29	40,01	644,51	27,81	619,44	-3,89	259,25	71,98
РАЗОМ	2218,6	2763,1	24,54	3370,2	21,93	3694,6	9,63	1476,0	66,53

*Джерело: складено автором на основі [3–6].

Рис. 1. Динаміка фінансування діяльності громадських організацій з усіх джерел у період 2009–2012рр.

Важливо зауважити, що така ситуація є не зовсім справедливою, адже саме держава є одним з тих суб'єктів, що найбільш зацікавлені в ефективній діяльності громадських організацій, оскільки вона делегує їм частину своїх повноважень (у зв'язку з важкістю чи часто навіть неможливістю їх виконання). На думку експертів, причин такої державної політики є дві: перша – це нерозуміння та несприйняття представниками влади ролі громадських організацій у забезпеченні та представництві інтересів громадян; друга – передача частини бюджетних коштів в розпорядження громадським організаціям потенційно зменшує обсяги коштів для “корупційного освоєння” [8].

Серед всіх джерел фінансування найбільше надходжень до громадських організацій України забезпечили благодійники всіх рівнів, серед яких найактивнішими були нерезиденти (табл. 2): від них у досліджуваному періоді не лише надійшло найбільше коштів, але і зростання надходжень біло постійним і стрімким. Варто зауважити, що за такої пропорції надходжень фінансових ресурсів виникає проблема залежності від донорів, оскільки фінансові вливання від нерезидентів несуть за собою “диктування” правил гри, які не завжди лежать у площині національних інтересів.

Оскільки в Україні державна політика не спрямована на фінансову підтримку розвитку громадянського суспільства (найчисельнішими структурними елементами якого є саме громадські організації), а іноземні донори можуть суперечити національним інтересам, найбільше уваги в

процесі залучення фінансових ресурсів у свою діяльність громадські організації повинні звертати на індивідуальних донорів-фізичних осіб та на донорів в особі підприємств та організацій України, адже серед всіх інших вони є найчисельнішою когортою, яка не суперечить інтересам українського суспільства. Проте аналіз свідчить, що частка коштів, які спрямовуються ними на діяльність громадських організацій, є мізерною. Так, у 2012 р. вона становила лише 35,37 % всіх надходжень, в тому числі від членських внесків – 14,44 %, від індивідуальних благодійників-резидентів – 3,9 %, від підприємств і організацій України – 17,03 %. Такі низькі показники фінансування громадських організацій українськими донорами свідчать про недовіру до їх діяльності, яка пояснюється вже розглянутими причинами.

Висновки, перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження показує, що причиною низької довіри населення до громадських організацій України є обмеженість їх діяльності: невідповідне розпорядження наявними фінансовими ресурсами, за якого лишень незначна їх частка використовується на виконання статутних цілей, тоді як значно більша спрямовується на оплату праці та на податки і інші обов'язкові платежі. Першопричиною такого розподілу фінансових ресурсів керівництвом громадських організацій, а також зменшення кількості переважної більшості масових заходів, що проводились ними в досліджуваному періоді, є недостатність зазначених ресурсів.

Найбільше коштів в розпорядження громадських організацій України надійшло від благодійників-нерезидентів, а найшвидші темпи зростання фінансування спостерігались з Державного бюджету, однак державне фінансування за своєю сутністю є дискримінаційним: здійснюється лиш на діяльність громадських організацій певного спрямування, а благодійники-нерезиденти можуть нав'язувати умови, виконання яких призведе до розходження з національними інтересами. Тобто найцікавішими для громадських організацій України стають фізичні та юридичні особи – резиденти. Проте сукупна частка фінансових ресурсів, що надійшла від них у досліджуваному періоді, лиш незначно перевищувала частку, надану іноземними донорами. Причиною чого є низький рівень довіри до діяльності громадських організацій, неусвідомлення їх корисності для суспільства.

Отже, парадоксом дійсності громадських організацій України є ситуація, за якої причиною суспільної недовіри до них є низька ефективність діяльності, яка, своєю чергою, спричинена недостатністю фінансових ресурсів у їх розпорядженні. Проте остання пов'язана саме з низьким рівнем довіри до діяльності згаданих організацій. Отримуємо замкнене коло.

Однозначного виходу з ситуації немає, адже розірвати це “коло” можна лишень використовуючи системний підхід. Тобто з одного боку необхідно збільшувати довіру населення до громадських організацій шляхом спрощення процедури проведення благодійної діяльності (тим самим стимулюючи таку діяльність) та встановлення відповідальності керівництва організацій громадянського суспільства за нецільове використання фінансових ресурсів, а з іншого – запроваджувати альтернативні методи залучення громадськими організаціями фінансових ресурсів, найпоширенішими з яких у міжнародній практиці фандрайзингу є методи відсоткової філантропії, ендавментів, корпоративного благодійництва тощо. Тому в перспективі доцільно досліджувати можливість застосування зазначених методів залучення додаткових фінансових ресурсів громадськими організаціями України та їх адаптації до вітчизняного законодавства.

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. – Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51, ст.572. 2. Дослідження існуючого досвіду та законодавства України у сфері фінансування громадських організацій органами державної влади, органами місцевого самоврядування та приватним сектором. – К.: 2011. 3. Громадські організації в Україні у 2009 р.: Стат. бюлетень/ Державна служба статистики України. – К., 2010. – 155 с. 4. Громадські організації в Україні у 2010 р.: Стат. Бюлетень / Державна служба статистики України. – К., 2011. – 157 с. 5. Громадські організації в Україні у 2011 р.: Стат. бюлетень/ Державна служба статистики України. – К., 2012. – 157 с. 6. Громадські організації в Україні у 2012 р.: Стат. бюлетень / Державна служба статистики України. – К., 2013. – 152 с. 7. Коваленко В. В. Громадські організації в Україні: взаємодія між трьома секторами / Коваленко В.В., Юлдашев О.О. – К.:

МАУП, 2007. – 224 с. 8. Красносільська А. Гроші громадянського суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.usipr.kiev.ua/publications/groshi-gromadianskogo-suspilstva>. 9. Матеріали Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. 10. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>. 11. Про Статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 28.02.1991 № 796-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/796-12>. 12. Про фізичні культуру та спорт: Закон України від 24.12.1993 № 3808-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>

УДК 339.137.2:622

М. Турек, І. Йонек-Ковальська
Сілезький технологічний університет

ОЦІНЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКУ ГІРНИЧО-ВИДОБУВНОГО ОБЛАДНАННЯ

© Турек М., Йонек-Ковальська І., 2013

Сьогодні завдяки посиленню інтернаціоналізації виробники гірничо-видобувного обладнання вимушені шукати нові ринки збуту. Тому метою статті є оцінювання міжнародної конкуренції на ринку гірничо-видобувного обладнання. Для досягнення зазначеної мети подано характеристики польського та світового секторів ринку гірничо-видобувного обладнання, наведено оцінювання польських та світових конкурентів із використанням інструментарію СВOT-аналізу.

Ключові терміни: ринок гірничо-видобувного обладнання, оцінювання конкуренції.

М. Turek, I. Jonek-Kowalska
Silesian University of Technology

ASSESSMENT OF INTERNATIONAL COMPETITION ON THE MARKET OF MINING MACHINES AND APPLIANCES

© Turek M., Jonek-Kowalska I., 2013

Currently the producers of mining machines and appliances are forced to search for new sales markets due to intensification of internationalization. Therefore, the objective of the hereby article is to assess the international competition on the market of mining machines and appliances. In order to achieve the objective stated in such way, in the article there was characteristics of the Polish and world sector of mining machines and appliances presented. In the article, using SWOT analysis, there was an assessment made of Polish and world competitors.

Key words: industry of mining machines and appliances, competition assessment

Problem statement. In the area of common globalization [1], internationalization [2–4] of activity is a task that many domestic enterprises have to face. Nevertheless, it is a very difficult task considering the differentiation of international markets [5] and activity of global corporations [6–8], the network [9] of which has a worldwide character. The Polish industry of machines and appliances is also affected by the